

Botercontrôlestation Zuid-Holland. 1901 - 22 April - 1926.¹

Bron: Het Algemeen Zuivel- en Melkhygiënisch Weekblad 23 april 1926

1e deel

Op gisteren, 22 April, werd het vijftwintigjarig bestaan van het Botercontrôlestation Zuid-Holland feestelijk herdacht. Te dier gelegenheid is te 's-Gravenhage een buitengewone algemeene vergadering gehouden, gevolgd door een déjeuner. De feestelijkheden werden bijgewoond door een groot aantal belangstellenden uit allerlei kringen. Verscheidene redevoeringen werden uitgesproken die wij de volgende week zullen publiceeren.

Reeds thans willen wij het station en zijn Bestuur geluk wenschen met dit zilveren feest dat een vijftwintigjarige periode besluit, waarin dit contrôlestation een bij uitstek nuttig werk heeft verricht.

In het bijzonder brengen wij hulde aan het Bestuur voor zijn initiatief om bij deze gelegenheid een gedenkboek uit te geven dat niet alleen de geschiedenis van dit station te boek stelt, doch ook een interessant overzicht geeft van de geschiedenis der botercontrôle. En bij deze hulde moeten wij zeer in het bijzonder ons richten tot de samenstellers van dit werk, de heeren *H. B. Hylkema* en *Dr. H. van Gulik*. Dezen hebben zich bijzonder verdienstelijk gemaakt door de historie vast te leggen van een systeem dat voor onze boterbereiding zoo bij uitstek heilzaam gewerkt heeft.

Dit op uiterst smakelijke wijze uitgevoerde boekwerk bestaat uit twee gedeelten:

- I. Overzicht van het ontstaan der Nederlandsche Botercontrôle tot 1904 door *H. B. Hylkema*.
- II. Het Botercontrôlestation Zuid-Holland door *Dr. H. van Gulik*.

Het is niet onze bedoeling hier een volledig overzicht te geven van wat dit interessante boekwerk bevat. Het verdient gelezen te worden door allen die met de Nederlandsche boterproductie en botercontrôle te maken hebben, hetgeen ongetwijfeld uit het volgende overtuigend blijkt.

Het overzicht van den heer Hylkema begint met te herinneren aan de knoeierijen met boter in Nederland, die reeds vóór het ontstaan van de margarine-industrie plaats hadden, doch daarna (1873) hand over hand toenamen. Het gevolg was dat de Nederlandsche boter hoe langer hoe meer in discrediet kwam, hetgeen onze zuivelbereiding in groote moeilijkheden bracht. Hiertegen ontstond een strooming onder leiding van den heer *Rinkes Borger* die tot gevolg had dat de „Vereeniging ter bestrijding van de knoeierijen in den boterhandel" werd opgericht, die in Januari 1886 ruim 900 leden en begunstigers telde. Deze vereeniging kwam tot de slotsom, dat wettelijke maatregelen noodig waren en wist te bevorderen dat in 1889 de eerste boterwet tot stand kwam.

Deze wet was goed bedoeld, doch de uitvoering was gebrekkig en deed bij de bovengenoemde vereeniging in samenwerking met het Nederlandsch Landbouw Comité den wensch naar verbetering ontstaan. Inmiddels ontstond ook in Friesland in de organisatie van de coöperatieve zuivelfabrieken het streven om het Nederlandsche product te beschermen, welk streven tot uiting kwam

¹ Versie 2011-06-17

in de instelling van het handelsmerk Nedraw, aanvankelijk voor alle Nederlandsche coöperatieve zuivelfabrieken, na 1897 alleen voor de Friesche fabrieken. Andere provinciale coöperatieve bonden volgden dit voorbeeld.

Waar een en ander nog niet zeer bevredigend werkte ging men er toe over, te onderzoeken of het niet mogelijk was, de botercontrôle bij de Rijkslandbouwproefstations onder te brengen, hetgeen ondanks uitvoerige voorbereidingen niet gelukte.

Inmiddels had de Regeering ook aandacht aan het onderwerp geschonken en zoo kwam in 1900 een nieuwe Boterwet tot stand, waarbij een „boterinspectie" werd ingesteld om door een behoorlijk toezicht te zorgen voor het naleven van de wet, hetgeen men tot toen gemist had. Een poging om de botercontrôle in handen te brengen van een Rijkszuivelcontrôlestation mislukte.

Daarna kwam de zaak in behandeling bij de Friesche Maatschappij van Landbouw, die een commissie benoemde en een botercontrôlestation ontwierp. Er kwam echter tegenkanting tegen deze plannen, hetgeen niet kon beletten, dat op 17 Januari 1901 het contrôlestation werd opgericht.

De in Friesland bereikte resultaten vonden navolging en leidden tot de oprichting van het botercontrôlestation Zuid-Holland te Leiden, bij welks oprichting weer de eerder genoemde heer *Rinker Borger* een groote rol speelde. Met de heeren *C. H. Hummelinck* en *C. Veth* nam hij het initiatief tot de oprichting.

Daarna volgden ook andere provincies en tegelijkertijd groeide het besef, dat men niet ieder voor zich provinciaal meest blijven werken, doch dat het hier één Nederlandsch belang gold, waarin men tot nauwere samenwerking moest trachten te komen. Ter bespreking van deze kwestie werd een aantal bijeenkomsten gehouden van verschillende belanghebbenden, waar men tot de conclusie kwam dat men een particuliere contrôle moest behouden, doch dat daaraan zoo mogelijk een Regeeringsscachet moest worden gegeven. Een commissie werd aangewezen om dit denkbeeld verder uit te werken.

Deze commissie bracht 30 November 1902 een uitvoerig rapport uit, waarover 11 December 1902 overeenstemming bereikt werd, terwijl aan een commissie werd opgedragen, de zaak te bespreken met den Directeur-Generaal van den Landbouw. Het gevolg was, dat in 1903 bij de Regeering een concept gereed kwam voor de invoering van een botercontrôle onder Rijkstoezicht. In 1904 stelde de Regeering een Rijksmerk voor de botercontrôlestations beschikbaar voor het gebruik waarvan deze aan bepaalde rijksvoorschriften moesten voldoen.

Aldus zijn volgens het overzicht van den heer *Hylkema* het Rijksbotermerk en de Botercontrôle onder Rijkstoezicht tot stand gekomen.

De volgende week ontleenen wij nog een en ander aan de door *Dr. van Gulik* geschreven historie van het Zuid-Hollandsche station.

Botercontrôlestation Zuid-Holland. 1901 - 22 April - 1926.

Bron: Het Algemeen Zuivel- en Melkhygiënisch Weekblad 30 april 1926

2e deel

Op Donderdag 22 April jl. kwam het Botercontrôlestation Zuid-Holland ter viering van zijn zilveren jubileum met talrijke genoodigden in een buitengewone algemeene vergadering bijeen.

De *Voorzitter van het station, de heer F. B. Löhnis*, opende deze vergadering met een uitvoerige rede. Spreker herinnerde aan het ontstaan van het Botercontrôlestation Zuid-Holland en aan zijn voorgeschiedenis, zooals wij deze de vorige week reeds aan de hand van het gedenkboek hebben gememoreerd. Verder schetste hij de geschiedenis van het station, dat in den aanvang nog zwak was en zelfs financieelen steun van de provincie verkreeg. Spoedig kwam hierin verandering en kon aan de provincie worden medegedeeld, dat de subsidie voortaan gemist kon worden. Bij de verdere ontwikkeling kwam, mede door de samenwerking met de beide kaascontrôlestations, een krachtige organisatie tot stand.

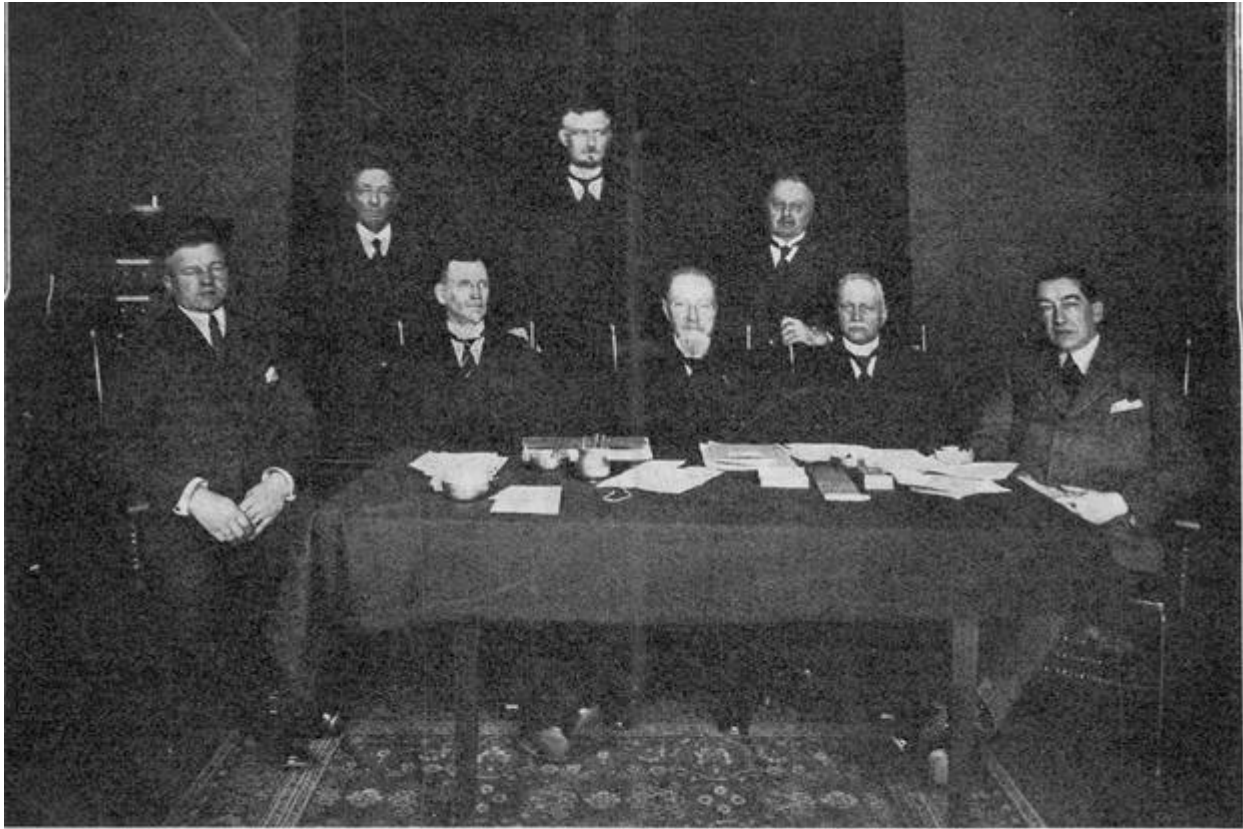
De Directeur Dr. H. van Gulik

Aan het einde van zijn rede memoreerde spreker verschillende personen, die voor de botercontrôle in het algemeen en voor het Zuid-Hollandsche station in het bijzonder zich verdienstelijk gemaakt hebben: de heeren *J. Mesdag, J. Rinkes Borger, C. H. Hummelinck, C. Veth, G. J. Bieleman, Dr. van Rijn, Dr. A. J. Swaving, Dr. van der Zande, Dr. van Sillevoldt, Mr. C. J. Sickesz, Dr. H. J. Lovink, Dr. P. van Hoek, Dr. F. E. Posthuma*. Een woord van bijzondere hulde wijdde spreker aan den heer *Korteweg*, die van 29 Januari 1903 tot 5 September 1916 Voorzitter van het station was.

Aan het slot van zijn rede richtte de heer Löhnis zich speciaal tot *Dr. H. van Gulik*, die vanaf 1 April 1903 als Directeur het station leidde. Met groote waardeering gewaagde spreker van de wijze, waarop *Dr. van Gulik* gedurende al die jaren zijn taak heeft opgevat. Met groote voortvarendheid, ernstig plichtsbesef en bijzondere kennis van zaken heeft hij zijn omvangrijke taak eerst alleen met betrekking tot het botercontrôlestation, later gecombineerd met het Directeurschap der beide kaascontrôlestations verricht. Spreker wenschte hiervoor op dezen feestdag openlijk woorden van groote waardeering tot *Dr. van Gulik* te richten. Hij besloot met aan *Dr. van Gulik* toe te wenschen, dat hij nog vele jaren in gezondheid en opgewektheid zijn belangrijke taak zal mogen verrichten.

Namens den *Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw*, die verhinderd was om persoonlijk aanwezig te zijn, voerde het woord *Dr. A. J. Swaving*, die tevens persoonlijk sprak als *Inspecteur van het Zuivelwezen, tevens Rijkszuivelinspecteur*. Spreker herinnerde aan den moeilijken strijd, die in den beginne niet alleen in Nederland, maar ook in het buitenland gestreden is om

het gunstige resultaat, waartoe men thans gekomen is, te bereiken. En hij legde er den nadruk op, dat vooral de aangeslotenen doordrongen moeten zijn van het besef, dat slechts door zorgvuldig de voorschriften na te komen, dit resultaat behouden kan blijven. Hand aan hand met dit werk van de belanghebbenden moeten gaan de noodige wijzigingen ter aanpassing van de Rijksvoorschriften, de Boterwet en de Botermerkenwet aan de gebleken behoefte ter bescherming van het Nederlandsche product.

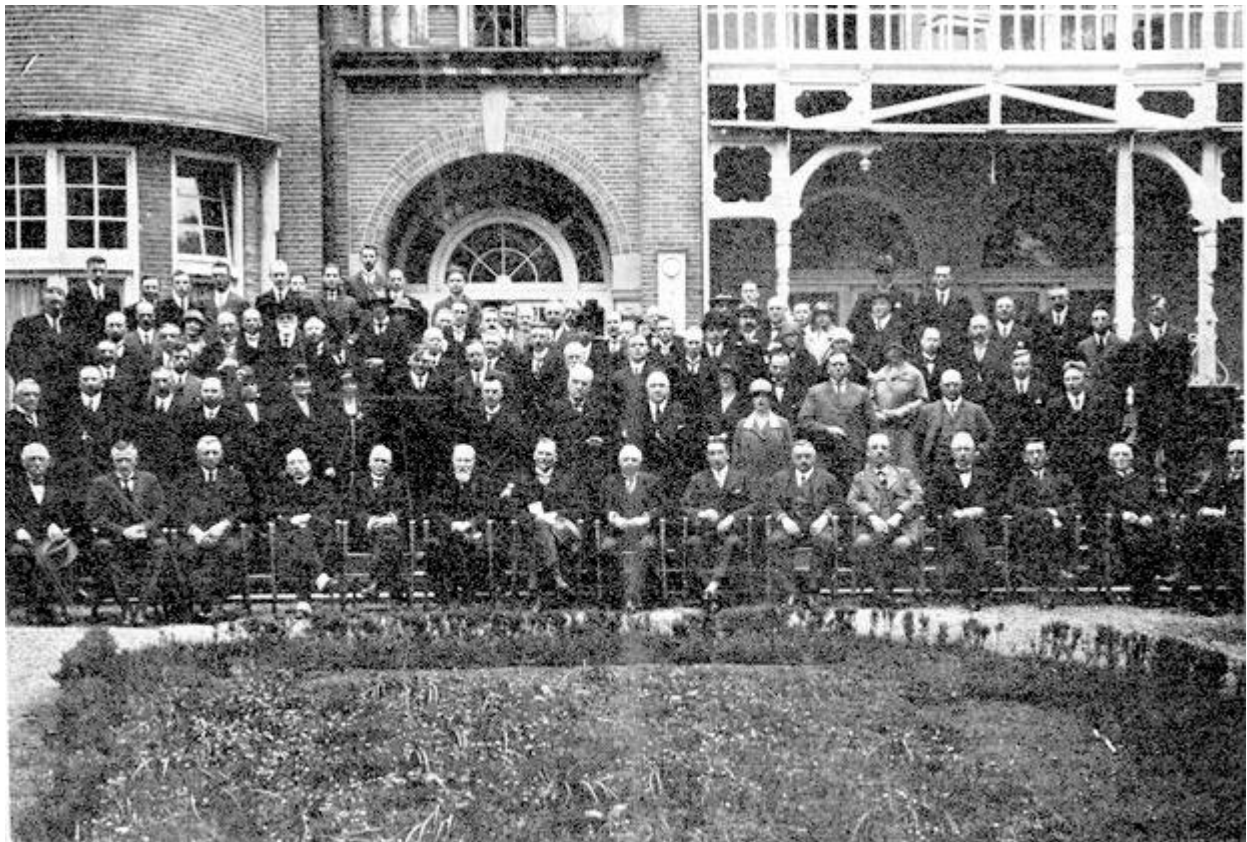
Bestuur van het Botercontrolestation. v.l.n.r. zittend: A. N. Vaandrager, Dr. H. van Gulik, F. B. Löhnis, G. S. van Krieken, J. M. Wagenaar Hummelinck. Staand: W. J. den Hartog, F. van Dam en J. v. d. Koogh.

Voor de richtige naleving van de verschillende voorschriften moeten het Dagelijksch Bestuur en de Directeur van het station waken. Daartoe moet objectiviteit in hun optreden volledig gewaarborgd zijn en moeten zij zoo onafhankelijk mogelijk staan tegenover de aangeslotenen. Aldus wordt het belang der contróle en haar reputatie van betrouwbaarheid in binnen- en buitenland gediend ten bate van de aangeslotenen. Aan het slot van zijn rede richtte *Dr. Swaving* zich nog persoonlijk tot *Dr. van Gulik* en sprak waardeering uit voor de wijze waarop deze zijn krachten steeds in dienst van het station gesteld heeft. Spreker was gemachtigd te zeggen, dat zulks ook door den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw gewaardeerd wordt.

Nadat gesproken was namens den *Commissaris der Koningin in Zuid-Holland*, voerde de heer G. A. *Vreeken* het woord namens het *personeel van het station*. Deze bedankte het Bestuur, dat dit steeds een open oog had voor de belangen van het personeel en dit in staat stelde op aangename wijze zijn dagelijksche taak te verrichten. Tot *Dr. van Gulik* richtte hij woorden van groote hulde.

Het personeel voelt in hem een krachtig leider van wien het veel leert en die als chef steeds zorgt voor een goeden geest onder zijn ondergeschikten. Als herinnering aan dezen dag reikte hij namens het personeel een voorzittershamer aan het Bestuur over.

Nadat de Voorzitter woorden van dank tot den vertegenwoordiger van het personeel gericht had, sprak *Prof. Ir. B. van der Burg, Rector-Magnificus van de Landbouwhoogeschool en Hoogleraar in de Zuivelbereiding*. Spreker heeft de ontwikkeling van de botercontrôle geheel meege maakt en kan daardoor de voortreffelijkheid van het systeem ten volle waardeeren. In het bijzonder brengt hij hulde aan den heer *J. Mesdag*, die de fundamenten voor dit stelsel gelegd heeft, zooals zij nog heden intact zijn. Spreker sprak zijn beste wenschen uit voor het station Zuid-Holland.

Feestvergadering in Hotel Wittebrug

Namens het *Koninklijk Nederlandsch Landbouwcomité* sloot *Ir. V. R. Y. Croesen* zich aan bij de woorden van hulde en sympathie, door vorige sprekers geuit. Hij memoreert hoe speciaal het Zuid-Hollandsche station groote moeilijkheden op zijn weg vond, doordat zich in deze provincie speciale omstandigheden voordoen, die haar van de overige doet afwijken. Het station Zuid-Holland is er echter op de juiste wijze in geslaagd, om deze moeilijkheden uit den weg te ruimen. Bij het uitspreken van zijne gelukwenschen richt spreker zich in het bijzonder tot den Directeur van het station, *Dr. van Gulik*, die door zijn opofferende toewijding een groot aandeel had in de moeiten en zorgen en veel tot den bloei van het station heeft bijgedragen.

De heer *P. S. Overwater* voerde het woord namens de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw*. Spreker stelde in het licht, dat vanaf de oprichting de banden tusschen het station en de *Hollandsche Maatschappij van Landbouw* steeds krachtig zijn geweest.

Namens de *Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne* werd gesproken door den heer *G. J. Blink*. Spreker vestigde er de aandacht op, dat boter reeds een zeer oud product is. Met behulp van de noodige fantasie hebben sommige geleerden uitgemaakt, dat reeds in de prae-historische steenen en bronzen tijdperken boter bereid werd. In ieder geval staat vast, dat omstreeks 1000 jaar voor Christus de boterbereiding al bestond. Zich afvragende hoe het mogelijk is, dat er reeds 3000 jaar boter gemaakt is, voordat de wereld behoefte aan botercontrôle ging gevoelen, komt spreker tot de slotsom, dat de botercontrôle niet uit zichzelf een goed doel nastreeft, doch ontstaan is uit een kwaad: de boterknoeierijen. Spreker ziet dan ook in de botercontrôle een noodzakelijk kwaad: een instituut, dat noodig is om kwade praktijken af te weren.

Hoezeer inmiddels dit controlestelsel noodzakelijk was, blijkt uit de geschiedenis van zijn ontstaan, zooals deze zoo voortreffelijk door den heer *Hylkema* is geschetst in het ter gelegenheid van dit feest uitgegeven gedenkboek. Daaruit volgt toch glashelder, dat de drang naar de botercontrôle niet kwam van administratieve zijde, niet van bovenaf, doch uit de practische maatschappij. Verder blijkt uit die geschiedenis - en dat is een karaktertrek die sprekers vereeniging zeer sympathiek is - dat de botercontrôle is opgegroeid als een vrijwillig controlestelsel van de belanghebbende bedrijven onder het neutrale toezicht en met den moreelen steun van de Regeering.

Op deze wijze groeide het Botercontrôlestation Zuid-Holland in de eerste 25 jaar van zijn bestaan tot een gezond en krachtig instituut, werkzaam tot heil van ons vaderland. En onder deze omstandigheden was het een wijze daad van het Bestuur om leden en genoodigden in de gelegenheid te stellen, om op dit feest een oogenblik stil te staan, op de afgelopen kwarteeuw terug te zien, te beseffen wat met moeite en zorgen is tot stand gebracht en hulde te brengen aan de leidende mannen die tot het bereiken van dit resultaat zoozeer hebben bijgedragen.

In het bijzonder wil spreker een woord van hulde wijden aan de nagedachtenis van de mannen, die het pionierswerk voor dit station verricht hebben, de oprichters, de heeren *J. Rinkes Borger*, *C. Veth* en *C. H. Hummelinck*.

Daarnaast moet spreker een woord van erkentelijkheid richten tot de Nederlandsche Regeering, die zooveel gedaan heeft om hulp te bieden bij het tot bloei brengen van de botercontrôle. Te betreuren is het, dat thans van die zijde een gevaar dreigt, dat vooral voor het Zuid-Hollandsche station bedenkelijke gevolgen kan hebben. Want waar uit de geheele geschiedenis van dit station de onschatbare waarde blijkt van een vrijwillig controlestelsel, dat de volle sympathie en medewerking heeft van de aangeslotenen, staat thans dit specifieke karakter op het punt om te verdwijnen. Want sedert enkele jaren is de botercontrôle bezig voor de betrokkenen te worden van een instituut waaraan zij vrijwillig en enthousiast hun volle medewerking verleenden tot een gedwongen, hun van hoogerhand opgelegde instelling. De Nederlandsche Regeering is bezig dezen ommekeer tot stand te brengen door het hanteeren van een gedurende den oorlog ingesteld uitvoerverbod.

Op dezen feestelijken dag wil spreker niet langer bij dit sombere perspectief stilstaan. Als hij echter namens zijn vereeniging het station Zuid-Holland en in het bijzonder zijn Bestuur en Direc-

teur hier hartelijke gelukwensen overbrengt, dan spreekt hij daarbij den wensch uit, dat als eenmaal de geschiedenis geboekstaafd wordt van de tweede periode van 25 jaar, deze als eerste feit zal vermelden, dat de voor de eerste periode zoo kenmerkende en belangrijke vrijwillige medewerking van de aangeslotenen weer herwonnen is tot heil van de botercontrôle.

Na aan het Bestuur en de samenstellers dank en hulde te hebben gebracht voor de uitgave van het zoo uitermate belangwekkende gedenkboek, besloot spreker met de beste wenschen voor de toekomst van het station.

Hierna werd de vergadering voortgezet aan een zeer geslaagd noenmaal, waarbij nog vele sprekers het woord voerden.

De heer *J. Mesdag* sprak namens de verschillende *Boter- en Kaascontrôlestations*. Spreker wees er in het bijzonder op, dat een feest als dit zijn groote nut heeft, omdat het allen en vooral de jongeren doet terugzien naar den tijd, toen de strijd nog niet gewonnen was. Wil men het bereikte resultaat behouden, dan moet men zich duidelijk voor oogen houden, dat het stelsel niet mag en niet kan verslappen. Als er nu en dan voorstellen gedaan worden om wijzigingen in te voeren bedenke men, wat er op het spel staat. Men overwege elk dergelijk voorstel zorgvuldig en mag niets doen, dat de botercontrôle zou kunnen schaden om den voorsteller een genoegen te doen. Zonder aanzien des persoons, moet men steeds het belang van de geheele Nederlandsche Zuivelindustrie in het oog houden. Er is reeds op gewezen, dat het uitvoerverbod voor ongecontroleerde boter ongunstig werkt; er zijn meer geluiden die spreker hoort als een dreigend gevaar. Hij hoopt, dat dit feest ertoe moge bijdragen, dat men steeds een zuiveren kijk zal behouden op de werkelijke belangen van de botercontrôle. In het bijzonder richtte spreker zich daarna tot den Voorzitter van het station Zuid-Holland, die op hoogen leeftijd nog met groot beleid dit station weet te sturen.

Daarna voerden nog het woord

de heer *H. B. Hylkema*, *oud Rijkszuivelconsulent*;

de heer *J. J. Wintermans* namens de *Besturen der Botercontrôlestations*;

Dr. van Sillevoldt, *Directeur van het Rijkszuivelstation*;

de heer *J. J. C. Ament* namens den *F.N.Z.*;

de heer *A. H. Colenbrander* namens de *aangeslotenen bij het botercontrôlestation Zuid-Holland*;

de heer *H. K. Koster* namens het *Botercontrôlestation Noord-Holland*.

Ten slotte kreeg *Dr. H. van Gulik* het woord, die alle sprekers bedankte voor de ook tot hem gerichtte woorden en die hulde bracht aan de opeenvolgende Besturen en het personeel en oud-personeel waarmede hij in den loop der jaren heeft mogen samenwerken.

En hiermede was het festijn beëindigd. Het was ongetwijfeld een goede gedachte van het Bestuur van het Botercontrôlestation Zuid-Holland om op deze wijze het zilveren feest van het station te vieren in een samenzijn van vele personen, die uit zeer verschillende motieven belang stellen in en sympathie gevoelen voor het doel, dat deze instelling nastreeft.

Botercontrôlestation Zuid-Holland. 1901 - 22 April - 1926.

Bron: Het Algemeen Zuivel- en Melkhygiënisch Weekblad 7 mei 1926

3e deel

Volgens belofte ontleenen wij deze week nog een en ander aan het tweede gedeelte van het gedenkboek dat is uitgegeven ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Botercontrôlestation Zuid-Holland. In dit tweede gedeelte wordt door *Dr. H. van Gulik* uitvoerig de geschiedenis van de botercontrôle en van dit station geschetst vanaf zijn oprichting.

Op 22 April 1901 werd in een vergadering van Noord- en Zuid-Hollandsche boterproducenten en handelaren het Botercontrôlestation Zuid-Holland opgericht. Op de in het boek afgedrukte presentielijst van deze vergadering treffen wij verschillende bekende namen aan: *J. Rinkes Borger, C. H. Hummelinck, C. Veth, H. Valckenier de Greeve, G. C. van der Leck, J. J. Swart, H. Ie Coultre, F. B. Löhnis, S. C. Korteweg, A. G. Breen, F. v. d. Kloot, A. Bos.*

Het eerste bestuur bestond uit de heeren *J. Rinkes Berger, C. Veth, C. H. Hummelinck, S. C. Korteweg, Jhr. Mr. P. van Fereest, H. A. Nebbens Sterling, A. Bos.*

De ontwikkeling van het station gedurende de eerste jaren die, zooals steeds, de moeilijkste waren, gaan wij stilzwijgend voorbij, doch mogen niet nalaten te memoreeren dat toen de financiële hulp van de provincie en de moreele steun van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw voor het station van groot gewicht zijn geweest.

Van belang lijkt het ons, hier te vermelden, welke de wetenschappelijke grondslag van het contrôlestelsel was.

Het onderscheid in chemische samenstelling tusschen zuivere boter en zuivere margarine is zóó groot, dat de scheikundige deze twee, zoolang zij gescheiden zijn, onmogelijk met elkaar kan verwarren. De chemische samenstelling van boter wisselt echter tusschen zeer ruime grenzen. Zoo kan het cijfer voor vluchtige vetzuren voor zuivere boter van verschillende herkomst schommelen tusschen 18 en 36. Margarine bevat geen of bijna geen vluchtige vetzuren. Vermengt men dus boter met een cijfer van 36 met een gelijke hoeveelheid margarine, dan krijgt het mengsel een cijfer van ongeveer 18 en zou dus uit dien hoofde nog zuivere boter kunnen zijn.

Wel is waar zijn er bij een zoo grove vervalsching nog andere middelen om het bedrog aan te toonen, doch bij een meer „bescheiden" vermenging van boter en margarine is het voor den scheikundige soms moeilijk om een beslist oordeel uit te spreken.

Hetzelfde bezwaar als voor de vluchtige vetzuren bestaat ook voor de andere methoden van boteronderzoek. Deze schijnbare wispelturigheid van de koe, die melk geeft van zoo verschillende samenstelling, was aanvankelijk een raadsel, totdat de onderzoekingen van *Dr. van Rijn* hadden aangetoond, dat de koe ook volgens een bepaald systeem werkt.

Men had gevonden, dat wanneer een bepaalde fabriek vandaag boter karnt met een zeker cijfer voor vluchtige vetzuren, zij ook morgen en de volgende week, ja geruimen tijd boter van dezelfde samenstelling bereidt. Weldra ontdekte men ook, dat dit cijfer stijgt of daalt naar gelang van het

jaargetijde en dat de samenstelling van de boter van een bepaald bedrijf in den kringloop van een jaar op en neer gaat volgens vaste regels, waarvan de voornaamste is, dat in het najaar de laagste en in het voorjaar de hoogste cijfers voor vluchtige vetzuren gevonden worden. Dit verschijnsel doet zich voor zoowel bij een bedrijf met een relatief hoog als bij dat met een laag cijfer. Een soort gelijke wisseling gedurende den loop van het jaar wordt aangetroffen in verband met de re-fractiecijfers van boter.

Als men nu geregeld boter van eenzelfde bedrijf onderzoekt, dan kan men voor dat bedrijf een lijn uitzetten voor het verloop der cijfers gedurende het jaar. Zoodoende weet dus het laboratorium van het Botercontrôlestation reeds van tevoren, welke de samenstelling van de boter uit dat bedrijf op een gegeven oogenblik moet zijn. Om nog bovendien de lijn zelf te verifieeren, wordt herhaaldelijk room in de bedrijven genomen, deze room wordt aan het controlestation gekarnd. Deze eigen gekarnde room moet dan dezelfde samenstelling hebben als de boter, die in dit bedrijf in dien tijd gemaakt wordt.

Indien dus uit het contrôlemerk de plaats van bereiding van de boter is op te maken en ongeveer de tijd, waarin de boter bereid is, kan het contrôlestation met volkomen zekerheid zeggen, of de boter al of niet vervalscht is.

De belangrijkste gebeurtenis uit de eerste jaren van de geschiedenis der botercontrôlestations is, dat zij gelegenheid kregen om zich onder Rijkstoezicht te stellen, mits zij aan bepaalde voorwaarden voldeeden. Daardoor kregen zij ook het recht om gebruik te maken van het bij de wet op het Rijksbotermerk van 17 Juni 1905 ingestelde Rijksbotermerk.

Met de invoering van het Rijksbotermerk kreeg de botercontrôle eerst recht de beteekenis en waardeering in het buitenland, waarop zij aanspraak meende te mogen maken. Het gevolg was, dat de knoeters het einde van hun gulden dagen zagen naderen en zich met alle middelen te weer stelden tegen deze contróle. Deze strijd heeft zich in hoofdzaak afgespeeld in het Zuiden van ons land en het station Zuid-Holland heeft er direct niet veel van gemerkt. Ter zelfder tijd (in 1907) openbaarde zich echter ook in Zuid-Holland een vijandige, tegen het station gerichte strooming, speciaal van detailverkoopers. Er werd getracht naast 't bestaande een nieuw contrôlestation voor den binnenlandschen handel op te richten, welke poging echter jammerlijk mislukte.

Een der belangrijkste onderwerpen, die door *Dr. van Gulik* besproken wordt, is de erkenning van de Nederlandsche botercontróle in het buitenland. De Nederlandsche Regeering heeft door de verspreiding van talrijke geschriften de botercontróle in het buitenland bekend gemaakt en door hare buitenlandsche vertegenwoordigers is herhaaldelijk bij autoriteiten opgetreden in het belang, van het Rijksbotermerk. Bovendien hebben de aangeslotenen zelve gezorgd, dat hun buitenland-sche relaties op doeltreffende wijze werden ingelicht over de beteekenis van het Rijksmerk.

Een belangrijk middel was daarnaast de bespreking van de belangen der botercontrole op de Internationale Zuivelcongressen. Dit begon reeds in 1903 op het eerste internationale zuivelcongres dat te Brussel gehouden werd. Uit Nederland waren daar vele vertegenwoordigers aanwezig. Vooral van bepaalde Belgische zijde werd daar op zoodanige wijze tegen de Nederlandsche contróle te velde getrokken, dat niet alleen van het uitspreken van een internationaal gunstig oordeel toen geen sprake kon zijn, maar dat zelfs op grond van de wijze waarop critiek werd uitgeoefend de Nederlanders onder leiding van *Jhr. A. Michiels van Kessenich* als één man de vergadering verlieten. „Le départ des Hollandais" was den volgenden dag het hoofd van artikelen in de Belgi-

sche bladen. Dit hoogsteenvoudige antwoord op de aantijgingen tegen ons contróléstelsel heeft niet nagelaten een diepen indruk op de vergadering te maken.

De Hollanders waren vertrokken, maar kwamen in 1905 op het tweede internationale zuivelcongres te Parijs terug. De stemming was daar onnoemelijk veel welwillender tegenover onze contróle, maar de macht van den niet-welgezinden handel bleek nog duidelijk genoeg, toen vlak vóór de stemming een stroom van personen de zaal binnenkwam. De officieele sanctie van deugdelijkheid kon ons Rijksmerk toen nog niet krijgen. De zaak werd verder in studie gehouden.

Op het derde internationale zuivelcongres in 1907 te Den Haag werd door ons contróléstelsel de absolute zege behaald en werd door het congres erkend de goede werking van de Nederlandsche Botercontróléstations en de betrouwbaarheid van boter met het Nederlandsche Rijksmerk.

In verband met de verkrijging der buitenlandsche erkenning en waardeering voor onze botercontróle noemt *Dr. van Gulik* in het bijzonder *Dr. A. J. Swaving*, in 1906 benoemd tot Inspecteur in Algemeenen Dienst bij de Directie van den Landbouw, thans Inspecteur van het Zuivelwezen, tevens Rijkszuivelinspecteur. Deze is het geweest, die in het buitenland in geschriften of persoonlijk ontrad overal waar zulks noodig mocht zijn. Hij noodigde de buitenlanders uit naar Nederland te komen en was hun hier tot gids. Hij zorgde, dat zij een goeden zuiveren indruk van den werkelijken toestand hier te lande mee naar hun land terugnamen en die hun zelfs maakte tot bewonderaars, tot verdedigers van het Nederlandsche botercontróléstelsel.

Zoo werden zelfs in het buitenland door buitenlanders artikelen gepubliceerd ten gunste van onze botercontróle. Het gevolg was, dat in korten tijd in elk land vooraanstaande mannen gevonden werden, die deze verdediging op zich namen en reeds in 1907 was het succes verzekerd. Maar ook daarna is *Dr. Swaving* doorgestaan met op deze wijze het buitenland in te lichten, in welk verband alleen nog zij herinnerd aan de reis van 6 dagen, van 4-9 October 1908, door het zuivel-fabriceerend Nederland gemaakt door 36 officieele scheikundigen uit Duitschland, België en Frankrijk welk bezoek een band van vertrouwen gelegd heeft tusschen de autoriteiten en deskundigen van ons land en genoemde landen, welke nog thans zijn goede vruchten afwerpt.

Met deze weinige grepen uit den belangrijken inhoud van de bijdrage van *Dr. van Gulik* voor het gedenkboek van het Botercontróléstation Zuid-Holland willen wij volstaan. Het zijn enkele momenten uit de begin-geschiedenis van dit gewichtige contróléstelsel en zij verdienen ten volle te worden vastgelegd. Door *Dr. van Gulik* is dit op zorgvuldige wijze en met toewijding gedaan. En wij hebben er prijs op gesteld, het jubileum van het Botercontróléstation Zuid-Holland aan te grijpen als aanleiding om nog eens in meer breeden kring de herinnering aan de eerste dagen van de botercontróle wakker te roepen.